

Vesna Piškorec*

SUCI POROTNICI U KAZNENOM POSTUPKU, S POSEBNIM OSVRTOM NA SUDJELOVANJE SUDACA POROTNIKA U KAZNENIM POSTUPCIMA NA OPĆINSKOM SUDU U KOPRIVNICI

I. UVODNE NAPOMENE

U ovom radu obrađena je problematika sudaca porotnika, njihovo uvođenje u Europi i u nas, njihov pravni položaj prema Ustavu Republike Hrvatske i Zakonu o sudovima, praksa njihova izbora na području Koprivničko-križevačke županije te njihovo sudjelovanje u kaznenim postupcima na Općinskom sudu u Koprivnici.

II. POJAM I UVOĐENJE SUDACA POROTNIKA U EUROPI I U NAS

Sudac porotnik je građanin izabran od odgovarajućih predstavničkih tijela države u cilju da sudjeluje uz redovne (pozivne, stručne, profesionalne) suce u obavljanju sudske funkcije.¹

U osnovi postoje dva porotna sustava: prisjednički (suci laici zajedno sa sucima profesionalcima sude i odlučuju zajedno, kako o krivnji, tako i o kazni) te porotni (suci laici odlučuju o činjeničnom stanju, a nakon toga sudac profesionalac izriče kaznu, na osnovi njihove prethodne odluke o odgovornosti). Prema znanosti ustanova porote (s diobom funkcije suđenja o krivnji od funkcije suđenja o kazni te povjeravanjem funkcije suđenja o krivnji zboru porotnika, a funkcije suđenja o kazni vijeću stalnih sudaca) nastala je u Engleskoj. Smatra se da je engleska porota u razvojnoj povijesnoj vezi s određenim originalnim ustanovama franačkog prava.

Buržoaska francuska revolucija donijela je sa sobom postulat da pri suđenju u kaznenim stvarima moraju pored profesionalnih sudaca sudjelovati i povremeni suci iz naroda, u čemu se vidjelo najsolidniju garanciju osobnih sloboda građana protiv eventualne tiranije vlade. Tijekom XIX. stoljeća taj su politički princip prihvatile gotovo sve europske države, s izuzecima, te je taj zahtjev za sudjelovanjem sudaca porotnika ušao i u ustave tih država.²

* Vesna Piškorec, Općinski sud u Koprivnici

¹ Pravna enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1979, str. 1397.

² Bayer, Vladimir, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 3-4, 1955.

U Francuskoj je engleska porota uvedena krajem XVIII. stoljeća, dok su drugi europski narodi već odavno imali isključivo profesionalne sudove (sastavljene od sudaca po pozivu). U Francuskoj je nakon revolucije 1791. godine uveden (u modernom smislu) porotni sustav, prvi na europskom kontinentu.³ U Španjolskoj je porota kao institucija dobila zakonodavni oblik tek u Zakoniku o kaznenom postupku iz 1872. i Zakonu o poroti iz 1888. Španjolski Ustav iz 1978. propisivao je sudjelovanje javnosti u pravosuđu kroz instituciju porotnog suđenja. Porotno suđenje u Rusiji uvedeno je tijekom sudskih reformi Aleksandra II. iz 1864. te je opstalo sve do 1917.⁴ Kada se govori o Hrvatskoj i Slavoniji, one su svoj prvi sustavni kazneni zakon dobile 1854. godine, a do tada su na tom području važili pojedini zakoni koji su uređivali različite dijelove kaznenog postupka, dok je veliko područje bilo ostavljeno običajnom pravu. Za vrijeme tzv. Bachovog apsolutizma na području Hrvatske i Slavonije važio je austrijski Kazneni zakon iz 1853. On nije poznavao sudjelovanje nepravnik a u kaznenom sudovanju. Godine 1873. Austrija dobiva novi kazneni zakon koji je djelo prof. Juliusa Glasera, a nastao je na osnovi načela francuskog Code d'instruction criminelle iz 1808. - njime je uvedena porota. Hrvatskim kaznenim zakonom iz 1875. nije uvedena porota, već je ona uvedena Zakonom o kaznenom postupku u poslovima tiskovnim, god. 1875. Porota je u Hrvatskoj uvedena samo za tzv. tiskovne delikte).⁵

Dakle, novi tiskovni zakon koji je stupio na snagu 17.5.1875. uveo je porotu, i to za zločinstva i prijestupe počinjene štampom, a za to je bio nadležan suditi samo Kraljevski sudbeni stol u Zagrebu. Zbog ratnih okolnosti porotno suđenje je suspendirano u razdoblju od 1914. do 1918.g.⁶

U Vojvodini i Međimurju ukinuta je porota od 1918.g. kada su stupili u sklop Kraljevine SHS. Bivša Kraljevina Srbija, odnosno srpski kazneni postupnik iz 1865, a koji je ostao na snazi sve do donošenja novog jugoslavenskog kaznenog postupnika, nije poznavao sudjelovanje nepravnik a u kaznenom sudovanju. Tek su 1871. u Srbiji nepravnici uvedeni u kazneno sudovanje, i to Zakonom o poroti. Sustav prisjedničkog suda uveden je u Bosni i Hercegovini 1891.g., nakon sustava postupnika iz 1880. koji nije poznavao sudjelovanje nepravnik a u kaznenom postupku.⁷

Na području bivše Jugoslavije postojali su dakle oblici sudova koji su poznavali sudjelovanje porotnika, ali su oni prestali djelovati (ako nisu već

³ Isto kao i bilj. 2.

⁴ S.C.Thaman, Novi europski porotni sustavi; slučaj Španjolske i Rusije

⁵ Bayer, Vladimir, Problem sudjelovanja nepravnik a u suvremenom kaznenom sudovanju, Zagreb, 1940, str. 40-41.

⁶ D. Čepulo, Sloboda tiska i porotno suđenje u banskoj Hrvatskoj 1848-1918.

⁷ Isto kao i bilj. 2.

prije bili ukinuti) donošenjem općeg jugoslavenskog Zakonika o krivičnom postupku iz 1929.g. i Zakona o uređenju sudova iz iste godine.

III. PRAVNI POLOŽAJ PREMA USTAVU I ZAKONU O SUDOVIMA

Ustavom Republike Hrvatske (odredba čl. 120) propisano je da u suđenju sudjeluju uz suce profesionalce i suci porotnici u skladu sa zakonom, a oni, kao ni suci profesionalci (prema Ustavu RH), ne mogu biti pozvani na odgovornost za izraženo mišljenje ili glasovanje prilikom donošenja sudbene odluke, osim ako je riječ o kršenju zakona od suca, što jest kazneno djelo (odredba čl.121), dok je Zakonom o sudovima (odredba čl. 9.st. 1) propisano da pozivanje na odgovornost znači da ne mogu biti pritvoreni niti kažnjeni za izražavanje mišljenja ili glasovanje prilikom donošenja sudske odluke.

Zakonom o sudovima (odredba čl. 68) propisano je da za suca porotnika može biti imenovan punoljetni hrvatski državljanin koji je dostojan da obnaša dužnost suca porotnika, s time da se imenuju na rok od četiri godine (odredba čl. 69); protekom tog roka mogu biti ponovno imenovani. Suce porotnike općinskih, trgovačkih i županijskih sudova imenuje županijska skupština odnosno Gradska skupština Grada Zagreba, na prijedlog općinskog odnosno gradskog vijeća, sindikata, udruženja poslodavaca i gospodarske komore, dok suce porotnike ostalih sudova imenuje Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske na prijedlog ministra nadležnog za poslove pravosuđa, tako da se osigura zastupljenost svih županija (odredba čl. 70). Prije stupanja na dužnost suci porotnici daju prisegu, i to suci porotnici općinskih, trgovačkih i županijskih sudova pred predsjednikom županijske skupštine odnosno gradske skupštine Grada Zagreba, s suci porotnici ostalih sudova pred predsjednikom Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske ili zastupnikom tog doma kojeg predsjednik ovlasti (odredba čl. 71. st. 1. i 3). Odredbom čl. 72. Zakona o sudovima propisano je da ako protiv suca porotnika bude pokrenut kazneni postupak ili postupak za njegovo razrješenje od porotničke dužnosti, predsjednik suda neće ga pozivati kao suca porotnika sve dok se ti postupci pravomoćno ne dovrše.

IV. PRAKSA IZBORA SUDACA POROTNIKA U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI

Zahtjev za imenovanje sudaca porotnika općinskih sudova s područja Županijskog suda u Koprivnici, koji se sastoji od tri općinska suda (Općinski sud u

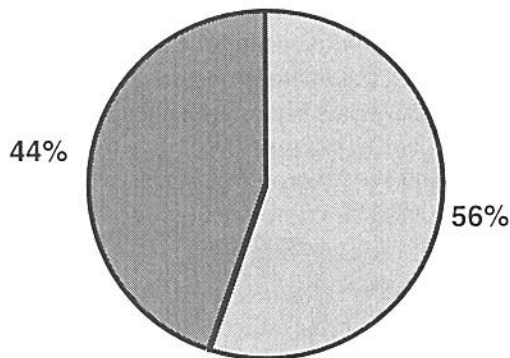
Koprivnici, Općinski sud u Križevcima i Općinski sud u Đurđevcu), te sudaca porotnika Županijskog suda u Koprivnici i Trgovačkog suda u Bjelovaru (pokriva i područje Koprivničko-križevačke županije) podnosi se Županijskoj skupštini Koprivničko-križevačke županije. U zahtjevu se predlaže maksimalan broj sudaca porotnika koji je potrebno imenovati, razmjerno veličini pojedinih općina koje obuhvaćaju područje nadležnosti određenog suda. Za suce porotnike koji će biti imenovani za obavljanje te dužnosti na Općinskom sudu u Koprivnici imenuju se osobe s područja 11 jedinica lokalne samouprave, i to općina: Drnje, Đelekovec, Gola, Hlebine, Koprivnički Bregi, Koprivnički Ivanec, Legrad, Novigrad Podravski, Peteranec, Rasinja, Sokolovac, te Grada Koprivnice. Nakon primitka zahtjeva, Županijska skupština upućuje dopis jedinicama lokalne samouprave da utvrde prijedlog kandidata za suce porotnike, s time da se vodi briga o tome da kandidati ne mogu biti članovi političkih stranaka niti već imenovani suci porotnici čiji je mandat u tijeku kod nekog drugog suda. Osobe koje se predlažu kao kandidati za suce porotnike potpisuju izjavu o suglasnosti za imenovanje za suca porotnika Općinskog suda u Koprivnici, kojom, osim što iznose osobne podatke, izjavljuju da su upoznati s prijedlogom za imenovanje, da su državljani Republike Hrvatske, da nisu članovi niti jedne političke stranke te da su voljni obavljati časne poslove suca porotnika uz naknadu predviđenu zakonom. Lokalne jedinice samouprave upućuju svoj zaključak o utvrđivanju prijedloga kandidata za suce porotnike Županijskoj skupštini Koprivničko-križevačke županije, koja prikuplja podatke o tome vodi li se protiv određenog kandidata kazneni postupak. Nakon što te podatke sudu koji ih pribavlja dostavi Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave - Uprava za kazneno pravo (Odjel kaznene evidencije), uz mišljenje samog suda o kandidatima, koje je obvezujuće za županijsku skupštinu (pozitivno ili negativno), Odbor za izbor i imenovanje Županijske skupštine Koprivničko-križevačke županije utvrđuje prijedlog rješenja o imenovanju sudaca porotnika Općinskog suda u Koprivnici, na rok od četiri godine. Konačnu odluku, rješenje o imenovanju sudaca porotnika, donosi Županijska skupština Koprivničko-križevačke županije. Suci porotnici koji su imenovani pozivaju se na polaganje prisege pred predsjednikom Županijske skupštine - prisegu prisežu svojom čašću da će se u obnašanju dužnosti suca porotnika pridržavati Ustava i zakona Republike Hrvatske i da će dužnost suca porotnika obnašati savjesno i nepristrano. Nakon polaganja prisege obavještava se sud za koji su suci porotnici imenovani da su položili prisegu kako bi mogli početi obnašati svoju dužnost.

Postupak imenovanja sudaca porotnika pred Županijskom skupštinom Koprivničko-križevačke županije traje u prosjeku 5-6 mjeseci (od stavljanja zahtjeva suda do konačnog imenovanja i polaganja prisege sudaca porotnika).

V. SUDJELOVANJE SUDACA POROTNIKA U KAZNENIM POSTUPCIMA U OPĆINSKOM SUDU U KOPRIVNICI

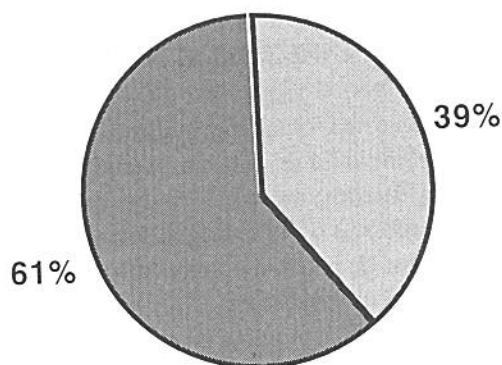
Anketa koja je provedena na Općinskom sudu u Koprivnici tijekom mjeseca prosinca 2002. godine obuhvatila je ukupno 18 sudaca porotnika. Taj sud je sud s proširenom nadležnošću, pa su u anketi obuhvaćeni i suci porotnici sudova za mladež. Prilikom anketiranja vodila se briga da se anketom obuhvati različita struktura ispitanika, odnosno da budu zastupljene osobe obaju spola te različitog stupnja obrazovanja i "porotničkog staža".

Grafikon 1 pokazuje da 44% ispitanika (8 osoba) jesu porotnici koji su bili porotnici i u prethodnom mandatu, dakle duže od četiri godine, dok njih 56%, ili ukupno 10, jesu porotnici tek prvi mandat. Porotnici se biraju na rok od četiri godine.

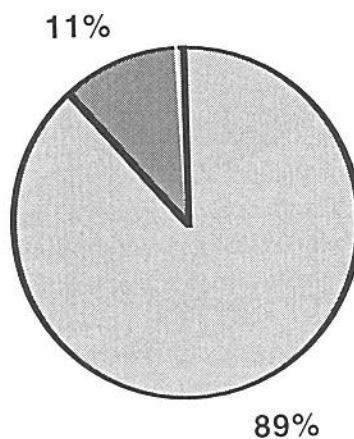
Grafikon 1. Trajanje "porotničkog staža"

Podaci predloženi u grafikonu 2 vezani su uz činjenicu smatraju li suci porotnici da raspolažu pravnim znanjem. Ovdje je potrebno uzeti u obzir da svega dvoje anketiranih rade kao službenici u sudu, dakle svakodnevno se susreću s pravnom problematikom, dok ostali anketirani porotnici nemaju nikakvu direktnu vezu s pravom. Od ukupno 18 anketiranih porotnika njih 7 ili 61% misli da raspolažu pravnim znanjem, dok 11 porotnika ili 39% smatra da ne raspolažu nikakvim pravnim znanjem, već se s tim područjem prvi put susreću sudjelujući u postupku kao suci porotnici.

Grafikon 2. Pravno znanje sudaca porotnika

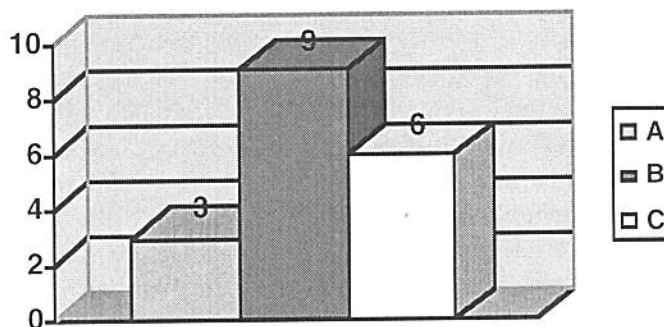
Grafikon 3 prikazuje statističke podatke o tome jesu li i na koji način suci porotnici upoznati s predmetom raspravljavanja od predsjednika vijeća prije početka glavne rasprave. Ukupno 2 ispitanika ili 11% navodi da su tek nakon čitanja optužnice upoznati s predmetom postupka, dok 16 ispitanika (sudaca porotnika) navodi da ih predsjednik vijeća prije početka glavne rasprave upozna s predmetom raspravljavanja.

Grafikon 3. Poznavanje predmeta postupka prije glavne rasprave

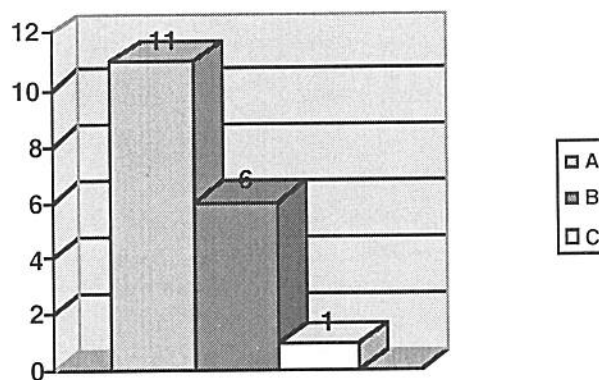
Grafikon 4 prikazuje podatke o sudjelovanju sudaca porotnika u postavljanju pitanja tijekom glavne rasprave. Od ukupnog broja anketiranih porotnika, njih 3 navodi da im je uvijek omogućeno postavljanje pitanja, 9 porotnika izjavljuje da im je samo povremeno omogućeno da postavljaju pitanja (ovisno o predsjed-

niku vijeća), dok 6 porotnika navodi da im nikad nije omogućeno od predsjednika vijeća da postavljaju pitanja.

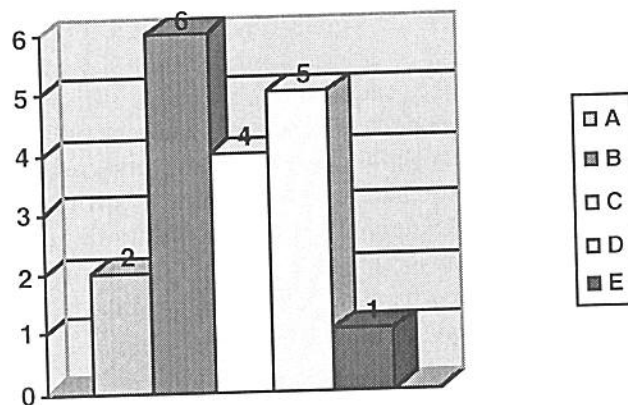
Grafikon 4. Postavljanje pitanja sudaca porotnika

Grafikon 5 obrađuje podatke koji se odnose na stav sudaca porotnika vezan uz činjenicu jesu li u dovoljnoj mjeri upoznati s predmetom raspravljanja na glavnoj raspravi, a napose ako je već o predmetu održana glavna rasprava u kojoj nisu sudjelovali. Ukupno 11 porotnika smatra da su u dovoljnoj mjeri upoznati s predmetom raspravljanja, 6 ih drži da nisu upoznati u dovoljnoj mjeri s predmetom raspravljanja, dok jedan porotnik navodi da uopće nije upoznat s predmetom raspravljanja.

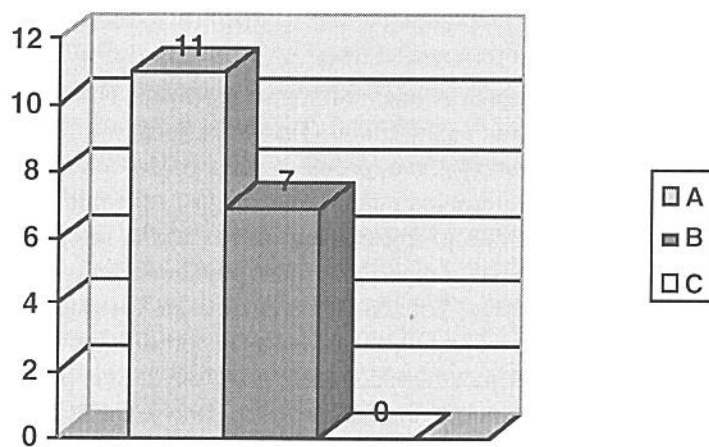
Grafikon 5. Znanje porotnika o predmetu raspravljanja

Grafikon 6 pokazuje rezultate ankete koji se odnose na postupak vijećanja i glasovanja (je li porotnike predsjednik vijeća pitao za mišljenje, s posebnim razgraničenjem s obzirom na odlučivanje o krivnji te kaznenopravnoj sankciji). Od ukupnog broja anketiranih porotnika, njih 2 su se izjasnila da su pitani za mišljenje vezano uz krivnju (kaznenu odgovornost) optuženika, 6 ih navodi da su pitani za mišljenje u pogledu kaznenopravne sankcije u slučaju kad je optuženik bio proglašen krivim, 4 ih navode da se tražilo njihovo mišljenje kako u pogledu donošenja odluke o krivnji, tako i o kazni, 5 porotnika iznose podatak da uopće nije traženo njihovo mišljenje prije donošenja presude, već predsjednik vijeća sugerira je li optuženik kriv ili nije te predlaže vrstu kaznenopravne sankcije, a nakon toga se od njih kao sudaca porotnika traži da se izjasne slažu li se s prijedlogom predsjednika vijeća, dok jedan porotnik navodi da se uopće ne pita za mišljenje.

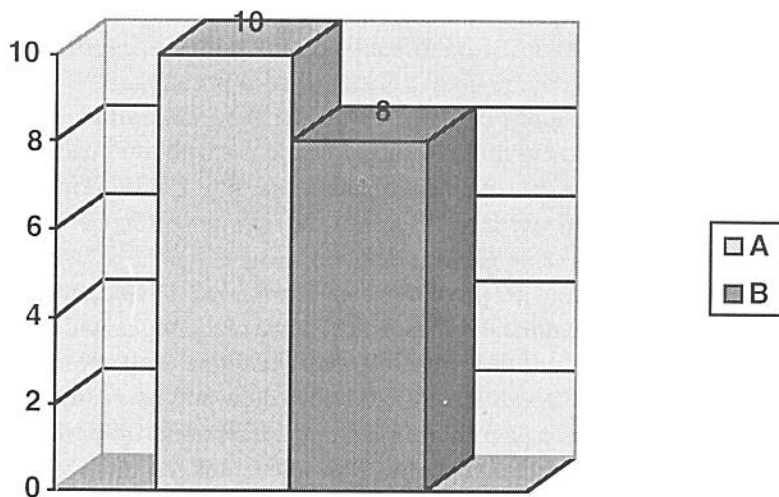
Grafikon 6. Sudjelovanje porotnika u postupku vijećanja i glasovanja

U grafikonu 7 obrađeni su odgovori sudaca porotnika na postavljeno im pitanje je li se tijekom vijećanja i glasovanja događalo da je njihovo mišljenje o kaznenopravnoj odgovornosti optuženika te o vrsti sankcije i visini izrečene kazne bilo suprotno mišljenju ostalih porotnika i mišljenju predsjednika vijeća. 11 porotnika navodi da njihovo mišljenje nikada nije bilo suprotno mišljenju ostalih sudaca porotnika i mišljenju predsjednika vijeća, 7 ih navodi da se to događalo ponekad, dok niti jedan porotnik nije naveo da se to dogodilo.

Grafikon 7. Suglasnost u mišljenjima porotnika i predsjednika vijeća

U grafikonu 8 obrađeni su odgovorni na pitanje je li se sudac porotnik, u situaciji kada je njegovo mišljenje bilo suprotno mišljenju ostalih sudaca porotnika i mišljenju predsjednika vijeća, priklanjao njihovom mišljenju ili je jasno iznio svoj stav odnosno mišljenje. Od ukupno 18 porotnika, njih 10 odgovorilo je da su se u takvoj situaciji (kada je njihovo mišljenje bilo suprotno) priklonili mišljenju ostalih sudaca porotnika odnosno mišljenju predsjednika vijeća, dok njih 8 navodi da su u takvoj situaciji jasno iznijeli svoj stav i obrazložili ga.

Grafikon 8. Iznošenje mišljenja porotnika u slučaju različitog stava

VI. ZAKLJUČAK

Institut sudaca porotnika u kaznenim postupcima u Hrvatskoj, prema zakonskim odredbama, ima važnu ulogu. Takav zaključak može se izvesti iz zakonskih odredbi procesnog prava, prema kojima je (do donošenja izmjena odredaba ZKP-a koje su u cijelosti stupile na snagu 1. siječnja 2003) za sva kaznena djela za koja je bila propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do tri godine sudio sudac pojedinac, a za ostala kaznena djela bilo je nadležno vijeće, koje se u postupcima za koje su bili nadležni općinski sudovi sastojalo od jednog suca i dva suca porotnika, s time da je kod postupaka gdje je sudilo vijeće za mladež bilo potrebno da suci porotnici budu različitog spola. Izmjenama odredba ZKP-a propisano je da sudac pojedinac sudi u svim postupcima za kaznena djela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do pet godina, s time da je predviđena mogućnost da i za kaznena djela gdje je predviđena kazna zatvora u trajanju do 10 godina, ako se stranke suglase s time, glavnu raspravu može provesti predsjednik vijeća kao sudac pojedinac, osim ako sastav vijeća nije propisan posebnim zakonom. Suglasnost koju su jednom dale stranke više ne mogu opozvati. Kod postupaka koji se provode pred županijskim sudovima, prije izmjena odredaba ZKP-a vijeće prvog stupnja tog suda bilo je sastavljeno od jednog suca i dva suca porotnika, od dva suca i tri suca porotnika za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od petnaest godina, od tri suca i četiri suca porotnika za kaznena djela za koja se može izreći kazna dugotrajnog zatvora. Izmjenama odredaba ZKP-a, vijeće županijskog suda sastavljeno je od jednog suca i dva suca porotnika u prvom stupnju, dva suca i tri suca porotnika za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora od petnaest godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Kad županijski sud sudi u drugom stupnju na raspravi, vijeće je sastavljeno od dva suca i tri suca porotnika.

Izmjenama koje su stupile na snagu 1. siječnja ove godine smanjena je uloga sudaca porotnika, odnosno njihovo sudjelovanje u kaznenim postupcima, jer prema tim izmjenama pred općinskim sudovima, koji rješavaju najveći broj kaznenih predmeta, niti u jednoj procesnoj situaciji ne bi bilo obvezno sudjelovanje sudaca porotnika na glavnoj raspravi.

Rezultati ankete koja je provedena na uzorku od 18 sudaca porotnika pokazuju prije svega da oni, iako se radi o osobama različitog stupnja obrazovanja, društvenog sloja, s time da je njih 56% sudac porotnik tek u prvom mandatu, u relativno velikom postotku smatraju da posjeduju pravno znanje te da se s tim područjem ne susreću prvi put na glavnoj raspravi odnosno sudjelujući kao suci porotnici u kaznenim postupcima. Objašnjenje takvog mišljenja porotnika možemo naći ne u činjenici što su se te osobe susrele s pravnom literaturom ili su se na neki drugi način obavijestile o pravnim znanjima, već u okolnosti

što su
o uhić
sudsko
da je u
stranir
pred s

S c
upozn
postu
početl
sudjel
imaju
samo
što ov
nikad
u sam
glavna
svega
jer, pr
nih na
na pre
forma
sudjel
u dovo
pretho
iznoše
spozn
denim
i na n
ljanja

Tij
je pre
visinu
su pit
predsj
djela t
da suc
i o vi
predsj
se i n
stava

što su javni mediji u našoj državi, štampa, televizija, "preplavljeni" podacima o uhićenjima, postupcima koji se vode, komentarima razne vrste vezanim uz sudske postupke koji se vode, što sve prosječnog građanina dovodi do uvjerenja da je upoznat s pravnom materijom i ne smatra to područjem "nedostupnim", stranim, te to "prenosi" i na svoje sudjelovanje kao suca porotnika u postupcima pred sudom.

S druge strane, podaci koji se odnose na činjenicu jesu li suci porotnici upoznati s predmetom raspravljanja i koja je njihova uloga tijekom samog postupka, daju suprotne rezultate. Većina sudaca porotnika navodi da su prije početka glavne rasprave upoznati s predmetom raspravljanja, ali njihovo sudjelovanje u postupku, prije svega postavljanje pitanja - na što prema zakonu imaju pravo, ograničeno je, jer polovina ukupno anketiranih navodi da im je samo povremeno omogućeno da postavljaju pitanja tijekom glavne rasprave, što ovisi o osobi predsjednika vijeća, dok čak njih šestero navodi da im to nikad nije omogućeno, pa se postavlja i pitanje njihovog aktivnog sudjelovanja u samom kaznenom postupku. Poseban problem postoji u situacijama kada glavna rasprava formalno počinje iznova zbog izmjene sastava vijeća (prije svega to su situacije kada se mijenjaju članovi vijeća, a ne predsjednik vijeća) jer, prema rezultatima ankete, u takvim situacijama nešto više od pola anketiranih navodi da su upoznati s predmetom raspravljanja. U takvim je situacijama na prethodno održanim glavnim raspravama proveden niz dokaza, koji se samo formalno ponovno izvode, te činjenica da prisutni suci porotnici nisu neposredno sudjelovali pri izvođenju tih dokaza utječe i na njihovo mišljenje o tome jesu li u dovoljnoj mjeri upoznati s predmetom raspravljanja. Ako predsjednik vijeća prethodno, prije početka glavne rasprave izloži "stanje stvari", upravo njegovo iznošenje utvrđenih činjenica te način njihove prezentacije utječe i na "kvalitetu" spoznaje sudaca porotnika o činjenicama koje su utvrđene odnosno o provedenim dokazima. Neposredno sudjelovanje u izvođenju dokaza zasigurno utječe i na njihovu procjenu o tome jesu li dovoljno upoznati s predmetom raspravljanja.

Tijekom postupka vijećanja i glasovanja svega četiri porotnika navodi da ih je predsjednik vijeća pitao za mišljenje vezano uz krivnju optuženika te vrstu i visinu kaznenopravne sankcije, dok ostali ili uopće nisu pitani za mišljenje, ili su pitani samo o krivnji ili kaznenopravnoj sankciji, s time da im prethodno predsjednik vijeća sugerira je li optuženik kriv ili nije zbog počinjenja kaznenog djela te predlaže vrstu kaznenopravne sankcije. Iz toga se može izvesti zaključak da suci porotnici ne sudjeluju ravnopravno u odlučivanju, kako o krivnji, tako i o vrsti i mjeri kaznenopravne sankcije, već se prilagođavaju mišljenju predsjednika vijeća. Upravo na takav "položaj" sudaca porotnika nadovezuje se i njihov odgovor na postavljeno im pitanje vezano uz različitost njihova stava s obzirom na mišljenje predsjednika vijeća i drugog suca porotnika, jer

su anketom bili obuhvaćeni suci porotnici općinskog suda. Iz dobivenih odgovora vidi se da većina anketiranih navodi da njihovo mišljenje tijekom postupka vijećanja i glasovanja nije bilo suprotno mišljenju predsjednika vijeća te mišljenju drugog suca porotnika. Razlog tome treba tražiti u činjenici što nisu u potpunosti niti bili upoznati s predmetom raspravljanja, provedenim dokazima ako su se provodili na glavnoj raspravi kojoj nisu bili nazočni, ali i u činjenici što im predsjednik vijeća sugerira je li optuženik kriv te vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije. U situacijama kada je njihovo mišljenje bilo suprotno mišljenju ostalih članova vijeća, suci porotnici navode da su se uglavnom priklanjali mišljenju ostalih članova.

Iz svega iznijetog može se zaključiti da je uloga sudaca porotnika u kaznenim postupcima, iako je propisana zakonom, a do posljednjih je izmjena ZKP-a bilo i procesnih situacija u kojima je njihovo sudjelovanje u postupcima pred općinskim sudovima bilo obvezno, samo formalna: njihova stvarna uloga naime ovisi o tome na kojoj glavnoj raspravi sudjeluju, tko je predsjednik vijeća, dakle osoba koja rukovodi glavnom raspravom, je li riječ o glavnoj raspravi koja se odvija u kontinuitetu, provode li se pojedini dokazi pred raspravnim vijećem ili se samo čitaju. Smanjenjem postupaka u kojima je potrebno sudjelovanje sudaca porotnika u kaznenim predmetima pred općinskim sudovima postići će se efikasnije i brže provođenje glavne rasprave, a time i dovršenje pojedinih kaznenih postupaka, jer je obveznost sudjelovanja sudaca porotnika na glavnim raspravama često dovela do odgode glavnih rasprava zbog njihova neodazivanja pozivima. Učestale izmjene sastava vijeća u slučaju da glavna rasprava nije dovršena odjednom dovela su do produljivanja trajanja samog postupka, jer bi tada često dolazilo do ponovnog izvođenja već provedenih dokaza, a naročito u situacijama kada se određeni dokaz nije mogao provesti bez suglasnosti stranaka koje su tada, često bez opravdanih razloga, uskraćivale svoju suglasnost, a time i dovela do odugovlačenja samog kaznenog postupka.

Sasvim je druga situacija u postupcima (anglosaksonsko pravo) gdje su porotnici ti koji odlučuju o krivnji, a sudac profesionalac samo izriče vrstu i mjeru kaznenopravne sankcije. U našem kaznenom pravu poseban problem sucu profesionalcu koji treba obrazložiti donijetu presudu predstavljaju situacije kada je nadglasan od sudaca porotnika te tako donijetu odluku, s kojom se ne slaže jer je suprotna njegovu mišljenju, treba obrazložiti. Iako iz samih spisa nije vidljivo, bez otvaranja zapisnika o vijećanju i glasovanju, jesu li situacije kada je sudac profesionalac nadglasan česte, iz prakse je poznato da se to rijetko događa, s time što se nameće pitanje je li to zbog toga što suci porotnici nemaju svoj stav o pojedinom postupku iz analiziranih razloga ili zato što je njihov stav identičan stavu predsjednika vijeća.

S obzirom na to da su se izmjene odredaba kaznenog postupka o potrebi sudjelovanja sudaca porotnika u postupcima pred općinskim sudovima tek počele primjenjivati, smatramo da će vrijeme pokazati hoće li se time i uolikoj mjeri ubrzati sam tijek kaznenog postupka te prvenstveno njegovo pravomoćno dovršenje, što bi trebao biti temeljni cilj svih izmjena koje su obavljene u kaznenom postupku u posljednje vrijeme.

IZVORI

1. Kos, Mrčela, Tripalo: Zakon o kaznenom postupku, Informator, Zagreb, 2002.
2. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, Zagreb, 1997.
3. Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst, NN 41/01)
4. Zakon o sudovima (ZKP i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava, Targa, Zagreb, 1998.
5. Pravna enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1979.

LITERATURA

1. Vladimir Bayer: Problem sudovanja nepravnikau suvremenom kaznenom sudovanju, Zagreb, 1940.
2. Vladimir Bayer: Suci-porotnici, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 3-4,1955.
3. Dr. sc. Dalibor Čepulo: Sloboda tiska i porotno suđenje u banskoj Hrvatskoj 1848-1918, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 2/2000, str.923-978.
4. Stefen C. Thaman: Novi europski porotni sustavi: slučaj Španjolske i Rusije, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo, 2/2000, str. 979-1006.

Summary

LAY JUDGES IN CRIMINAL PROCEEDINGS WITH SPECIAL EMPHASIS ON THE PARTICIPATION OF LAY JUDGES IN CRIMINAL PROCEEDINGS AT THE MUNICIPAL COURT IN KOPRIVNICA

The Republic of Croatia follows the tradition of lay judges participating in criminal proceeding, which is in keeping with the tradition of European continental law.

According to the Croatian Constitution and Court Law the participation of juries is accepted today in criminal procedure as lay judges. They are chosen from citizens who fulfil the set criteria - they have to be of age, they must have Croatian citizenship, and cannot be a member of any political party. Their mandate is four years.

Practice shows that the role of lay judges in criminal proceedings is overestimated. They are passive participants in the procedure and incline to the opinion (establishment of facts, applying law to the facts, and decisions of guilt and legal sanctions) of the President of Criminal Court.